

Kedves Tanárok, Osztályfőnökök!

Szombat hajnalban a Szinyei Merse Pál Gimnázium sítáborából hazafelé tartó buszt tragikus baleset érte.

Az azonnali krízisintervenciós munkát a Katasztrófavédelem több szakmai szervezettel karöltve azonnal elkezdte az olasz helyszínen, illetve az érintett gimnáziumban. A hivatalos protokollja mellett egy 3000 főt magába foglaló Pszichológus csoport tagjai szervezik azt a széleskörű háttérmunkát, mely segítségével az érintettek közép- és hosszútávon megfelelő pszichés támogatást és terápiás segítséget kapnak majd.

A tragédia híre azonban gyakorlatilag mindenkihez eljutott, eljut a hét során. A kormány január 23-át nemzeti gyásznappá nyilvánította. A Magyar Közlönyben megjelent kormányrendelet szerint **az iskolákban tanóra vagy külön diákrendezvény keretében méltó módon megemlékezést kell tartani.**

Ezekhez a beszélgetésekhez szeretnénk módszertani segítséget kínálni a mellékelt szempontrendszerrel.

Fontos tudni, hogy a beszélgetések szükségszerűen és természetesen szorongást generálnak majd a gyerekekben, fiatalokban, ugyanakkor éppen arra teremtenek lehetőséget, hogy a közös feldolgozás révén érzéseikkel, a bennük kavargó gondolatokkal ne maradjanak egyedül.

Fontos tudni, hogy az első időszakban a felzaklatottság, a mobilizálódó szorongás, esetleges halálfélelem, vagy a téma hátrítása, elbohóckodása éppúgy normális megküzdési mechanizmus, mint az érett beszélgetés vagy élménymegosztás.

Szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy **az intézményekben dolgozó iskolapszichológusok nagyon sokat tudnak segíteni a helyszíni munkában, ártalomcsökkentésben.** Mivel számukra elérhető a most összerakott adatbázis a rendelkezésre álló extra terápiás kapacitásokról, a későbbiekben a történetekkel nehezen megküzdő gyerekek, fiatalok szűrésében, továbbirányításában őket érdemes keresni.

Üdvözlettel

Kiss Kinga

klinikai gyermekszakpszichológus

Révész Renáta Lilána

pszichológus, gyásztanácsadó

2017. január 22.

ALAPVETÉSEK AZ ISKOLAI, TANÓRAI BESZÉLGETÉSHEZ

Révész Renáta Liliána pszichológus, gyásztanácsadó
Kiss Kinga klinikai gyermekszakpszichológus

BESZÉLGETÉSEK CÉLJA

- **Prevenció** / elszigetelődés, túlzott befelé fordulás, érzelmek kifejezésének hiánya és képtelenségének megakadályozása)
- **Ártalomcsökkentés** (szorongás, megnövekedett halálfélelem csökkentése)
- **Méltó megemlékezés** fontosságára a kegyelet, mintanyújtás a megemlékezés formáira
- **Gyász, vesztség témájának csoportos feldolgozása**

LEHETSÉGES VEZÉRFONAL

A GYÁSZNAPHOZ KÖTŐDŐ TANÓRAI BESZÉLGETÉSHEZ

1. Röviden és nyíltan összefoglalni mi történt. (a fájdalmas, technikai részletek említése nélkül)

Sok felnőtt a hír hallatán sírni kezdett, a családjára, gyerekeire gondolt! Ez természetes, a megrendülés az együttérzés, az empátia fontos!

Kérdés: Hallottatok-e a hírről, mit gondoltatok, mit éreztetek?

2. Kiemelni a hősiességet, helytállást a bajban, egymás támogatásának szerepét (tanár és diák, aki a társaik megmeneküléséért is tettek)!

Kérdés Mit gondoltok erről, voltál-e már olyan helyzetben ahol másnak segítettél? Volt-e, hogy bármilyen szorult helyzetben segítségére siettek mások?

3. Baleset, váratlan halál estén mi magunk is megijedünk

„Velünk vagy szeretteinkkel is történhetett volna.” (érthető gondolat)

Szorongás, félelem alakul ki bennünk. ez egy idő után csillapodik. A balesetek többsége megakadályozható odafigyeléssel, óvatossággal, de a nagy tragédiák sajnos nem ilyenek! Szerencsére ilyenek ritkábban történnek, ezért a mindennapi óvatossággal, körültekintéssel érdemes élnünk az életünket, de a rettegés nem segíti az életünket.

Kérdés Kisebb balesetek biztosan veletek is történtek – mit tapasztaltatok? Hogyan állt hozzá a környezet? Utána mi volt nehéz? Mi segített?

4. A túlélők és mi is örülünk az életünknek, ilyen esetek után látjuk igazán milyen kincs az élet és annak apróbb örömei.

Kérdés Mi lehet nehéz a baleset túlélőinek most?

Kérdés Hogyan becsülöd meg az életedet?(egészség, élmények, kapcsolatok, barátság)

5. A balesetben van, aki életét veszette. Mindannyiunkat megrendít a hír!

Mielőtt folytatnánk a beszélgetést 1 perces néma felállással tisztelegjünk a meghalt diákok előtt!

6. A gyász – veszteség fogalmának tisztázása

Évszázadokon közösségben történt meg és zajlott le a gyász is. Az emberek természetesnek vették, hogy el kell búcsúzniuk az élettől, nem tiltakoztak, nem harcoltak ellene, elfogadták ezt a tényt. Mivel a halál, a gyász, a gyással való megküzdés, az újbóli talpra állás szükséges részei életünknek, nyíltan lehet és kell is beszélni róla!

Vesztség típusok: Sokféle veszteséget elszenvedünk. Hiszen emlékezhetünk még az első tanító néninkre, akitől írni-, olvasni tanultuk, vagy más fontos tanárunkra, aki először adott olyan biztatást nekünk. Vagy gondolhatunk olyan iskolára, munkahelyre, szomszédra, barátira, aki egykor oly' fontos volt - de a változás, a fejlődés, az életünk előrehaladása miatt elhagytuk ezeket, és sajnáltuk, talán gyászoltuk is egy darabig.

Elveszthettünk már eszméket, szerelmeket, barátságokat - olyan kapcsolatokat, amelyekben egy közös van: nélkülük nem lennénk olyanok, mint amilyenek vagyunk. Minden, ami fontos, amit, és akit szeretünk: nyomot hagy rajtunk. Amíg együtt halad velük az életünk, azonosulunk velük valamennyire, kiteljesülünk általuk, fejlődünk, alakulunk, sokszor anélkül, hogy ezt észrevennénk, vagy tudatosítanánk.

Kérdés Valamilyen veszteséggel biztos te is találkoztál már! Milyen érzések gondolatok voltak benned, mit tapasztaltál?

Segíteni a gyermekek gyászában minden életkorban szükséges – akkor is, ha elzárkózást tapasztalunk. Nyitottaknak kell maradnunk a gyermekek felől érkező kérdésekre, akár indulatokkal együtt feltoluló, vagy éppen nehezen megszülető érzésekre és felismerésekre. Semmilyen titkolózás, félreértelmezett kímélet nem teszi elviselhetőbbé a számunkra is nehezen elfogadható tényt.

- **Mi a „normális” a gyászban?**

Ki mondhatná meg, mi a normális a gyászban? Van-e olyan egyáltalán? Hisz maga a helyzet, a lélektani - és mindenre kiterjedő - krízis állapota éppen attól más, hogy hatalmas csapást kell túlélni, ami hirtelen jön, nincs rá semmilyen befolyásunk, hogy megakadályozzuk, hanem csak elszenvedjük.

Fontos tehát, hogy a gyerekek, fiatalok értsék: amit éreznek, az teljesen természetes része egy tragédia utáni folyamatnak.

- **A gyász szakaszai a szakaszok sajátosságai, megküzdési stratégiái**

A gyásznak lélektanilag több szakasza is van: a sokk, a kontrolláltság, a tudatosulás, az elfogadás és a feldolgozás.

- **„Egyedül nem megy”: a segítség lehetőségei (ismerős halála esetén)**

- Az érzelmek felszínre hozásában segíthet, ha valami emléktárgyat vagy egy fényképet veszünk elő az elhunytól.
- Hasznos lehet a naplóírás a gyászás első pillanatától kezdve. Helyet kaphatnak ebben a gyással kapcsolatos érzések, leírható benne bátran a szégyen és a büntudat is.
- Az elhunytak szóló levél írása módot ad arra, hogy a gyászoló "elmondhassa", amit már nem tud elmondani. Ezt fel lehet olvasni a sírnál, vagy lehet az iskolában egy dobozba gyűjteni az elhunytakhoz szülő leveleket, akár rajzokat.
- A rítusok segíthetnek az erőteljes érzelmek átélésében.

Pl: Jelölj ki magadnak egy órát a nap folyamán, mely az "emlékezés órája" lesz, amikor ég egy gyertya, és csak rá gondolunk.

- Nehéz feladat, de érdemes megpróbálni összeírni, hogy mit jelent számunkra, hogy Ő meghalt.
- Ki kell adni a haragot, dühöt, le kell vezetni a fájdalmat!
- Alvás fontossága
- Emberi kapcsolatok áttekintése.

Mivel jelen esetben a gyerekek, fiatalok tömegeit elsősorban nem a közvetlen veszteség, hanem a tragédia híre fogja megrázní, várható, hogy ez a korábbi veszteségek felidézését, a jelenben a szorongás, esetleg a saját halálfélelem felerősödését, az érintettekkel való együttérzést fogja magával hozni. A fenti rítusokból több szempont is adaptálható: a közösségi beszélgetés mellett bátoríthatóak a gyerekek, hogy levelet írjanak, rajzoljanak egy közös megemlékezés poszterre, vagy emlékdobozba.

- **Lehetséges problémák (harag, büntudat, szégyen, önértékelési zavarok, betegségek, társas kapcsolatok változása)**

A megrendültség és a gyász természetes folyamatába sok zavaros érzés is belefér. Fontos, hogy a gyerekek/ fiatalok érezhessék, hogy ezek kifejezése a közösség vagy a felnőtt beszélgetőpartner előtt teljesen oké. Ilyen esetben reális veszély lehet a kaotikus érzésekkel való egyedül maradás, vagy több gyerekek sziget-szerű izolálódása.

Ha úgy tűnik, egyes gyerekek számára tartósan nehéz a felszínre kerülő érzelmekkel mit kezdeni, ha a következő hetekben megváltozik a viselkedése, zárkózottabbnak vagy érzelmileg instablnak tűnik, illetve ha egy-egy kisebb közösséget nagyon behúzza a halállal való foglalkozás, akkor mindenképpen érdemes az iskolapszichológus helyi segítségét, vagy rajta keresztül hatékony szaksegítséget szerezni a számukra.